

RAPPORTSERIE – JAMTLI, 2010

ISSN 1654-2045

- 2010:1 Hunge kapell – Antikvarisk kontroll vid restaurering 2008-2009
Martina Berglund
- 2010:2 Älvros klockstapel – Antikvarisk kontroll vid restaurering 2009
Martina Berglund
- 2010:3 Lillhärjåbygget – Antikvarisk kontroll vid restaurering av Benladan 2009
Martina Berglund
- 2010:4 Högen – Antikvarisk kontroll vid restaurering av härbre (byggnad IX), 2009
Martina Berglund
- 2010:5 Ovikens gamla kyrka – Förundersökning av putsen på kyrkan och bogårdsmuren
Christina Persson
- 2010:6 Bröcklingberget – Kulturhistorisk karakterisering inför vindkraftpark
Amanda Jönsson
- 2010:7 Ängersjököen – Kulturhistorisk karakterisering inför vindkraftpark
Amanda Jönsson
- 2010:8 Exercishuset (Byggnad 16) –Antikvarisk kontroll vid fasadändring 2003
Martina Berglund
- 2010:9 Byggnad 19 – Antikvarisk kontroll vid exteriör restaurering 2005
Martina Berglund
- 2010:10 Byggnad 32 – Antikvarisk kontroll vid ombyggnad 2006–2007
Martina Berglund
- 2010:11 Byggnad 33 – Antikvarisk kontroll vid ombyggnad 2008–2009
Martina Berglund
- 2010:12 Skaftåsen-området – Kulturhistorisk karakterisering inför planerad vindkraftpark
Karl-Johan Olofsson
- 2010:13 Brynje 3:2 – Antikvarisk kontroll vid restaurering av loge 2006
Hampus Benckert
- 2010:14 Västerskucku 1:63 – Antikvarisk kontroll vid restaurering av loge 2006
Hampus Benckert
- 2010:15 Grafsgården – Antikvarisk kontroll vid restaurering av spåntak på ladugården 2004
Martina Berglund
- 2010:16 Byggnad 38 – Antikvarisk kontroll vid ombyggnad 2005 och 2007
Martina Berglund
- 2010:17 Skalspasset – Arkeologisk utredning inför exploatering av Skalspasset
Karl-Johan Olofsson

- 2010:18 Optands flygfält – Antikvarisk kontroll vid restaurering av tre hangarer, 2004
Martina Berglund
- 2010:19 Aspnäset 1:9 – Antikvarisk kontroll vid restaurering av boningshus, vedbod och kornlada 2004–2006
Martina Berglund
- 2010:20 Betelkapellet – Antikvarisk kontroll vid exteriör restaurering 2002–2007
Martina Berglund

Betelkapellet

Antikvarisk kontroll vid exteriör
restaurering 2002–2007

Kövra 3:12, Myssjö socken, Bergs kommun

Martina Berglund

RAPPORT – JAMTLI 2010:20
ISSN 1654-2045

Utgivning och distribution:

Jamtli
Box 709
831 28 Östersund
Tel 063-15 01 00
Fax 063- 10 61 68

© Jamtli 2010

Allt kartmaterial från GSD-Fastighetskartan © Lantmäteriverket Ärende nr
MS2006/02204

Omslagsbilder: Kappellets B-vägg (bild nr 03m213(31), ingången till tomet på B-
vägg (bild nr 04m184/14) och trekantnisch på C-vägg (bild nr 04m184/16)

Foto: Marianne Strandin och Emelie Petersson, Jamtli

Redigering och layout framsida: Lena Ljungkvist, Jamtli Förlag

ISSN 1654-2045

Innehållsförteckning

INLEDNING	3
KARTA	5
HISTORIK.....	6
ANTIKVARIKT RESONEMANG.....	7
BENÄMNING AV BYGGNADSDELAR.....	7
BESKRIVNING AV UTFÖRDA ÅTGÄRDER.....	8
ETAPP 1.....	8
<i>Fasad</i>	8
<i>Tak</i>	11
ETAPP2.....	12
<i>Fasad</i>	12
<i>Tak</i>	12
<i>Skorsten</i>	14
ETAPP 3.....	14
<i>Fasad</i>	14
<i>Tak</i>	15
ETAPP 4.....	17
ETAPP 5.....	17

Bilaga 1. Församlingens slutrapportering.

Inledning

Länsstyrelsen i Jämtlands län beviljade 2002-07-09 Myssjö baptistförsamling bidrag till målning av yttertak mm (lst d nr 434-7247-02). Ytterligare bidrag beviljades till fasadrenovering 2003-05-19 (lst d nr 434-11886-02), 2004-07-05 (lst d nr 434-771-04), 2006-07-06 (lst d nr 434-2693-06) samt 2007-06-14 (lst d nr 434-3766-07). Arbetena har följt de riktlinjer som angavs i ett brev från museet till Anders Silfverdal daterat 26/6 2002 samt anvisningar av antikvarisk kontrollant under arbetets gång. Arbetet har till största delen utförts ideellt av församlingens medlemmar, samt av Pelle Målare, Östersund.

Antikvarisk kontroll och dokumentation har utförts av Marianne Strandin och Emelie Petersson, Jamtli. Besöksprotokoll, fotografier, ritningar och andra handlingar som rör upprustningen finns i museets arkiv. Filmerna har nummer: 02m071, 02m122, 03m084, 03m213 samt 04m184.

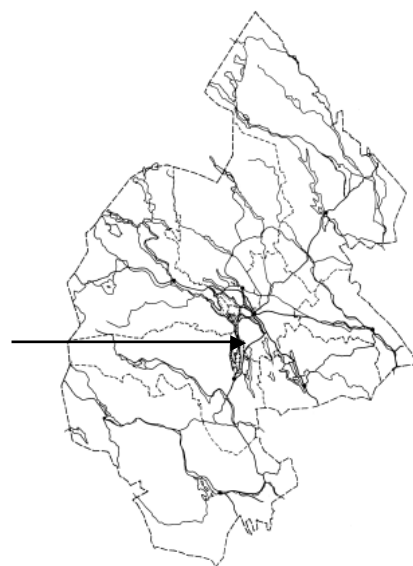
Östersund den 1 juni 2010

Martina Berglund
Antikvarie

Fastighetsuppgifter m.m.

Objekt	Restaurening av Betelkapellet i Kövra
Dnr Jämtli	395/2002, 268/2003, 333/2006 F8A
Dnr LST	434-7247-02, 434-11886-02, 434-771-04 434-2693-06, 434-3766-07
Fastighet	Kövra 3:12, Myssjö socken, Bergs kommun
Uppdragsgivare	Myssjö baptistförsamling c/o Kjell Jönsson Lockåsen 782 830 24 Oviken Kontaktperson: Anders Silfverdal
Entreprenör	
<i>Måleri</i>	Pelle Målare Röjarvägen 10 831 46 Östersund Kontaktperson: Per Dahlrot
<i>Snickeri</i>	Roland Marklund Önsta 1277 830 24 Oviken
Antikvarie	Jämtli Kulturhistorisk sektion Box 709 831 28 Östersund

Karta

Historik

I byn Kövra, Myssjö socken i Bergs kommun i Jämtlands län, finns två frikyrkokapell, uppförda på samma fastighet men vid olika tidpunkter.

Den äldsta byggnaden uppfördes under åren 1866 till 1873 och präglas av enkelhet i utförandet. Den är av timmer, reveterad med en vit spritputs och har ett flackt sadeltak. Till det yttre ges intrycket av ett bostadshus.

Det andra, nya, kapellet uppfördes mellan åren 1922 och 1925 och är en högre byggnad med brant sadeltak och en tydlig sakral prägel. Den har såväl nygotiska som nationalromantiska drag med strävpelare och spetsbågiga fönster, vilka förstärker höjdsträvan. Kapellet har ett klocktorn. Nybygget var eventuellt något kontroversiellt 1922, det var så stort och fint och påkostat. I bygden fanns många utvandrare och några ville göra det nya kapellet till ett memorialbygge.

De båda kapellen i Kövra, 2003 (bild nr 03m213/34).

Frikyrkorörelsen växte sig stark under 1800-talets andra hälft och fortsatte dra till sig stora skaror människor en bra bit in på 1900-talet. En rad frikyrkor uppfördes över hela landet under denna tid. De två kapellen i Kövra illustrerar två olika perioder i frikyrkobyggandets historia. De båda kapellen tillhör, var för sig, de bäst bevarade frikyrkobyggnaderna i Jämtlands län och

det får anses synnerligen märkligt att man på samma tomt kan iakttä två så goda exempel på den tidens frikyrkobyggande. Byggnaderna tillhör baptistförsamlingen i Myssjö, en församling som idag endast har fyra medlemmar. Församlingen upplevde sin storhetsperiod under åren 1900-1910 då man hade 140 medlemmar.

Idag fungerar det nyaste kapellet fortfarande som en samlingsplats för bygden och man har gudstjänst, musikcafé, skolavslutning, och en årlig fest på nyårsdagen med hundraårig tradition då det blir kak-kalas.

Antikvariskt resonemang

Målsättningen med restaureringen av Betelkapellet i Kövra har varit att slå vakt om anläggningens nuvarande karaktär.

Avsikten med en kulturhistorisk byggnadsrestaurering är att enbart åtgärda tekniskt skadade delar. Det måste göras stor åtskillnad mellan förslitningsskador och tekniska skador. Förslitning är förändringar som berättar om byggnadens ålder och om hur byggnaden/byggnadsdelen har använts. Denna typ av förslitningsskador ingår därmed i det kulturhistoriska värdet och bidrar till upplevelsen och förståelsen av gångna tiders vardagsliv. En teknisk skada är en skada som nu eller i en omedelbar framtid äventyrar byggnadens fortlevnad. Dessa skador har reparerats. Vid reparationen har material, framställningsteknik och hantverksteknik varit av traditionellt slag. Den slutliga upplevelsen av hela byggnaden eller enskilda detaljer är densamma som före insatsen.

Trots att insatser måste göras, är meningen med varje allvarligt syftande restaurering att man efter avslutad insats drar sig tillbaka så omärkligt som möjligt. De enskilda, befintliga byggnadsdelarna ska bevaras så långt som möjligt, för att som "originaldelar" kunna berätta om gångna tiders liv och de förändringar som med åren krävt ändringar och omdisponeringar i byggnaderna. Varje del som byts ut kan bara berätta om hur man tänkte och gjorde i början av 2000-talet.

Benämning av byggnadsdelar

I följande beskrivning utgår märkningen från vägg A som är huvudingång, därefter benämns väggarna medsols med B, C och D.

Beskrivning av utförda åtgärder

Etapp 1

Fasad

Under etapp 1 skrapades framför allt färgen på fasaden bort. Den stående lockpanelen består av ramsågade plank och var målad med oljefärg i en brun kulör, troligtvis från början av 1970-talet. Efter en undersökning av ytskikten tillsammans med en målare kom man fram till att fasaden tidigare varit struken med tjära och man beslöt att återgå till detta. Fönsterbågar och dörrar var från början målade i en vit kulör.

Dörrarna hade vid restaureringens påbörjande en grön kulör. Under den fanns en svagt herrgårdsgul kulör och under den en vit.

Fönsterbågarna var gröna med en vit kulör under. Man beslöt att behålla den gröna kulören på såväl fönster, dörrar som tak. Fönster och dörrar åtgärdades dock inte förrän under etapp 3, 4 och 5.

Fasaderna torrskrapades först från den färg som satt löst, framför allt på fasaderna i söder, väster och öster. Den norra väggen var fortfarande i gott skick. Där färgen satt hårt användes en sk speedheater, så att färgen värmdes bort med infravärme.

A-vägg efter att delar av fasaden skrapats (bild nr 02m099/02).

B-vägg (bild nr 02m099/03).

B-vägg (bild nr 02m122/03).

C-vägg (bild nr 02m122/09).

C- och D-vägg (bild nr 02m099/06).

Tak

Taket är belagt med pannplåt och målat i en grön kulör. Tidigare var det målat rött, troligen med järnmönja. Från början hade hela huset ett otjärat spåntak. Plåttaket torrskrapades och tvättades sedan med 5 % ammoniak blandat med vatten. Efter att det fått dra en stund borstades taket och ammoniaklösningen sköljdes bort. Rostfläckarna borstades och fläckar målades med järnmönja (Engwall & Claessons järnoxid blandat med linolja). Under den första etappen ströks nästan hela taket en gång med grundfärg. Man beslutade att även fortsättningsvis måla taket i en grön kulör.

Ettapp2

Fasad

Färgen vid takfotens undersida satt mycket hårt och dessa ytor lämnades därför utan att skrapas.

Uppstrykningsprover med tjäran gjordes med opigmenterad respektive pigmenterad tjära för att se huruvida de kvarvarande resterna av oljefärgen i form av vita fläckar i träets ådring skulle synas igenom. Det beslöts att tjäran skulle pigmenteras och ca 40 ml brun umbra användes till 1 l tjära. På ett varv gick 200 liter tjära åt.

En fönsterbåge på C-vägg hade blåst sönder. Den byttes därför ut mot en ny båge som tillverkades med den gamla som förlaga.

Bottenvåningens fönster närmast dörren på A-vägg hade rötskador på den övre droppnåsan. Rötskador fanns även i panelen mellan de två våningarnas fönster. Droppnåsan byttes därför, liksom 4 st lock och 4 st bottnar i panelen.

Några spån på snedstöttorna och några lock på dess fundament nyttillverkades och byttes ut. Även rötskadad panel på fasaden mot det äldre kapellet, ovanför andra våningens fönster närmast ingången lagades.

Reparationer gjordes även på några fasade sockelbrädor vid grunden. Listerna fasades och formades lika som tidigare.

Tak

Plåttaket ströks 2 gånger med linoljefärg, $\frac{3}{4}$ vitt blandat med $\frac{1}{4}$ grönt.

Spåntaket på tornet var målat med samma bruna färg som fasaden och flagade. Färgen borstades därför bort och spånen tjärades.

Takfallet över farstun på B-vägg var klätt med spån som var mossbevuxna och rötskadade. Spånen borstades rena och lämnades kvar. Ovanpå lades dock ny tunn läkt och ny taktäckning av pannplåt. Detta eftersom det rann ner mycket vatten framtaket ovanför.

B-vägg efter att taket målats med jämmönja (bild nr 03m084/02).

Ingången vid B-vägg vars tak senare lades med pannplåt (bild nr 03m084/04).

De mindre spånklädda trekantsnischerna mellan B- och C-vägg och torn hade några rötade sågade spån. Dessa byttes ut mot nytillverkade likadana. Spånorna tillverkades med mått enligt förlaga, har hög kärnandel och stående årsringar.

C-vägg 03m084/07)

Skorsten

Skorstenen murades/fogades om eftersom stenar saknades i den översta raden. Från början såg dock skorstenen annorlunda ut, med spetsigt tak och romanska bågöppningar.

Ettapp 3

Fasad

Tjärningen av fasaderna fortsatte och väggarna tjärades flera gånger och i olika omgångar.

Renovering av fönsterbågarna påbörjades. Dessa var i behov av inojning, kittning och målning. Även ytterdörrarna skrapades och målades.

Två fönster på botten i vinkeldelen på D-vägg och 4 st mindre fönster mellan tomet med huvudentré och utbyggnad på C-vägg målades gröna.

Även 8 st fönster i mindre storlek på B-väggen målades, liksom ett fönster på A-vägg.

Tak

Ovan entrén på A-vägg lades pannplåt. De mindre skärmtaken över ingångarna till tornet på B- och C-vägg fick nya spån. På B-väggens skärmtak låg pannplåt, vilken togs bort och byttes ut till spån. B-väggens andra entré fick pannplåt som ersatte spåntaket.

Entrén vid A-vägg fick ny pannplåt (bild nr 04m184/10).

Även den ena entrén vid B-vägg fick ny pannplåt som ersatte spåntaket. Skärmtaket ovan entrén vid tornet fick nytt spåntak istället för plåt (bild nr 04m184/11).

På C-vägg lades nytt spån på skärmtaket över entrén (bild nr 04m184/17).

Lagningar gjordes i spånen på trekantsnischerna vid B- och C-vägg (bild nr 04m184/13 och 04m184/16).

Etapp 4

Under den fjärde etappen, 2006, fortsatte fönsterarbetet. Föreningen gjorde en egen avrapportering av arbetet, se bilaga.

Etapp 5

Den femte etappen under 2007, innebar fortsatt arbete med fönstren samt ytterligare en omgång med tjärning av fasaderna. Föreningen gjorde en egen avrapportering, se bilaga.

Från
Myssjö Baptistförsamling
C/o Kjell Jönsson
Lockåsen 782
830 24 Oviken

Tel 0643-50092

Dnr 434-3766-07

Till
Länsstyrelsen i Jämtlands län
att: Kulturmiljö/ Ola Hanneryd
831 86 Östersund

LÄNSSTYRELSEN I JÄMTLANDS LÄN	
INK	2007-11-13
434-3766-07	

Komplettering av slutrapportering, fasadrenovering baptistkapellet i Kövra

Renoveringen har bestått i:

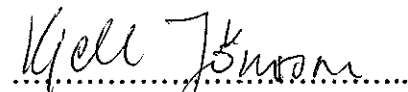
Tjärning av västra och södra väggarna inklusive tornbyggnaderna, samt delar av östra väggen.
Tjära av dalbränd typ.

Behandling av fönsterkarmarna på utsida samt "under bågarna" (skrapning och målning)
Färgtyp linoljefärg fabrikat Claessons (samma kvalitet som bågarna).

Rengöring av glastrutor.

Om ytterligare uppgifter önskas så hör av Er!

Lockåsen 2007-11-09

.....
/Kjell Jönsson/

Bifogas Bilder på papper